



# Přátelé přátel

## Pákistánský jaderný program jako produkt studené války

Pákistánský jaderný program je ukázkou dlouhotrvající politické krátkozrakosti a nedůslednosti ve vztahu k proliferaci technologií dvojího užití a zbraní hromadného ničení zejména ze strany Spojených států, ale i Francie, Británie, Německa a dalších evropských zemí. Je geopoliticky motivovanou riskantní intervenční kalkulací, která díky jednomu metalurgovi z Indie a jednomu ambicióznímu pákistánskému politikovi nevyšla dle euroatlantických nekoloniálních představ. Studená válka zde přežila rozpad bipolárního světa až dodnes. Tato intervencionistická technologická a zpravodajská politika však dala na hranicích Pákistánu vzniknout islamistickým politicko-teroristickým uskupením, jako je Jamaat-e-Islami, Jama't-ud-Da'wah, Lashkar-e-Tayyaba, Idara Khidmat-e-Khalq.

Už v roce 1954 byla v Láhauru (Lahore) založena Laboratoř vysokého napětí a jaderného výzkumu. O rok později vznikl dvanáctičlenný Výbor pro atomovou energii, který měl v čele dr. Nazíra Ahmeda. V tentýž rok podepsaly americká a pákistánská vláda dohodu o spolupráci v oblasti mírového využití atomové energie. V březnu 1956 vznikla Pákistánská komise pro atomovou energii (PAEC). V roce 1965 byl spuštěn první pákistánský 5 MW reaktor PARR-1, dodaný z USA.

V roce 1969 Agentura pro atomovou energii Velké Británie (UK AEA) schválí dodání továrny na přepracování jaderného paliva pro Pákistán. V Pákistánu tak může začít výroba 360 gramů plutonia ročně, vhodného pro atomový arsenál.

V tu dobu vládne v USA prezident Nixon a jeho administrativa je hlavní politickou a vojenskou oporou pro generála Jahjá Chána, který v roce 1969 vyhlásí v Pákistánu stanné právo. Po jeho pádu v roce 1977 podporují Spojené státy Mohammeda Zia-ul-Háka, také vládnoucího pomocí stanného práva. Ten odmítne podepsat Smlouvu o nešíření jaderných zbraní (NPT). Po jeho smrti podporují USA Benázír Bhuttovou a po

převratu v roce 1999 generála Mušarafa. Pákistán tehdy nepodepsal ani Smlouvu o zákazu testů (CTBT). O demokracii v Pákistánu nemohlo být řeči nikdy.



### Cesta k jaderné bombě

Hlavním iniciátorem pákistánské jaderné zbrojení jako reakce na indický jaderný program byl po válce s Indií v roce 1965 ministr

zahraničí, později nástupce prezidenta generála Agha Mohammeda Jahjá Chána, **Zulfikár Alí Bhutto**.

Ten angažoval Muníra Chána Ahmeda, který v té době pracoval pro Mezinárodní agenturu pro atomovou energii (IAEA) ve Vídni. CIA mezitím navázala úzkou spolupráci s pákistánskou tajnou službou ISI. Společně financovaly ty nejfanatictější elementy islámského fundamentalismu jako protiváhu vůči SSSR, který vedl válku v Afghánistánu. Podle hesla nepřítel mého nepřítel je můj přítel... Mnozí experti v CIA tehdy před radikálními islamisty opakovaně varovali.

Poslední slovo v určování financí i další podpory měla nakonec stejně ISI a americké ministerstvo zahraničí.

18. května 1974 ráno provedla Indie úspěšný podzemní jaderný test. Někdy tou dobou pákistánskou vládu kontaktoval indický muslim **Dr. Abdul Kádír**

**Chán**, metalurg pracující pro holandskou společnost Fysich Dynamisch Onderzoekslaboratorium, která pracovala na produkci evropského jaderného paliva. Na podzim 1975 odletěl i s tajnými plány odstředivek do Pákistánu a 31. července 1976 zde založil Engineering Research Laboratorium. Dr. Abdul Kádír Chán je považován za zakladatele pákistánské jaderné programy. Podle nedávných zpráv je také pravděpodobné, že se podílel na úniku informací o pákistánských jaderných technologiích do Íránu, Libye a Severní Koreje.

Vlády prezidentů Reagana a Bushe st. nicméně formálně zamítly fakt, že se Pákistán angažuje v proliferaci jaderných zbraní. Spojené státy pákistánské



zbrojení nadále podporovaly, dokonce dodaly letouny F-16, schopné nést i jadernou bombu.

## Jaderný sen se stává skutečností

Funkční nukleární zbraň měl Pákistán patrně už v polovině 80. let (kdy byly provedeny testy s nulovým ekvivalentem). Ve druhé polovině 80. let (ještě pod vládou **Mohammeda Zia-ul-Háka**) Pákistán jednal s Izraelem. Izraelci se totiž pákistánského jaderného programu obávali a existují náznaky, že zvažovali totéž, co provedli v případě Iráku, tj. sabotáže nebo přímé vojenské akce k jeho zničení. To Američanům tehdy nebylo vhod. Dokázali dostat Izraelce k jednacímu stolu s Pákistánci



a zřejmě bylo dosaženo jakési „negativní dohody“: Pákistán slíbil, že nebude podporovat žádné násilné či ozbrojené akce kohokoli proti Izraeli a také neposkytne arabským státům přístup k jaderným zbraním, výměnou za to Izrael přislíbil, že jeho nukleární program nebude narušovat. Tato epizoda dokládá, jakou důležitost Američané přikládali tomu, aby „nepřítel jejich nepřítel“ získal nukleární výzbroj.

28. května 1998 provedl Pákistán ostrý test jaderné bomby. Byla to svérázná reakce na indickou sérii jaderných testů Šakti, která se odehrála na počátku května a výsledek vývoje, který nekončí.



Počátkem 90. let už měl Pákistán hlavice o váze do 500 kg, použitelné v raketách. V roce 1999 Pákistán sice podepsal s Indií tzv. dohodu z Láhauru, jejíž součástí je bilaterální moratorium na jaderné zkoušky. Zároveň však existuje oficiálně nikdy nezveřejněná pákistánská doktrína, která počítá s použitím jaderných zbraní i v případě napadení zbraněmi konvenčními, což má kompenzovat indickou převahu v těchto zbraních i počtech vojáků.

Podle pákistánského brigádního generála Feroze Chána má země přibližně 80 až 120 skutečných hlavíc. Z tohoto vyjádření mimo jiné vyplývá i vlastnictví klamných cílů. Americký Natural Resources Defense Council (NRDC) odhaduje, že v současnosti má Pákistán 24–48 hlavíc a zásoby obohaceného uranu na dalších 30–50 kusů. US Navy Center for Contemporary Conflict odhaduje počet na 35–90 hlavíc, Carnegieho nadace to tipuje na 50, DIA na 100 hlavíc...

Pákistán má hlavice štěpné a tzv. FBF (fusion-boostered fission), ale zatím asi ne termonukleární.

Kritické množství 90% obohaceného uranu U235 je 52 kg. Obdobně kritická hmotnost plutonia Pu239 je 8 až 10 kg. Bomba, kterou byla zničena Hirošima, použila 60 kg U235, zatímco Nagasaki zničila plutoniová bomba s pouhými 6 kg Pu239. Obojího má dnes Pákistán dostatek.

Rozhodovací proces nad použitím pákistánského jaderného potenciálu má v rukou výbor známý jako

National Command Authority (NCA) v čele s předsedou vlády. Výkonným předsedou NCA byl donedávna **Parviz Mušaraf**.

## Rodina Bhuttových opět na scéně

**Bénazír Bhuttová**, která byla v roce 1996 odvolána z funkce premiérky kvůli podezřením z korupce, napomohla v době své vlády finančně nástupu Tálibánu v sousedním Afghánistánu, neboť si od něj slíbila stabilizaci této země. Po volbách v roce 1997 se stal premiérem **Naváz Šarif** (právě ten dal



v roce 1998 příkaz k jaderným zkouškám v reakci na ty indické). V říjnu roku 1999 je svržen a prezidentem se stává generál Parviz Mušaraf, do té doby nejmocnější muž armády (jejího velení se ostatně vzdává až v roce 2007). Je jím až do 18. srpna 2008, kdy rezignuje.



Bhuttová se 27. prosince 2007 v Rávalpindí stává obětí atentátu. Po vítězství Pákistánské lidové strany ve volbách 6. září 2008 usedá do prezidentského křesla **Ásif Alí Zardáří**, vdovec po bývalé premiérce.

Země se od té doby potýká se slíci mocí islámských radikálů. Vazby rodiny Bhuttů na národně orientované islamisty přitom vylučují intenzivní spojení USA, kterým byl znám Mušaraf. Umírněné islamisty nyní skrytě podporuje nejen pákistánská ISI, ale finančně i britská tajná služba, která s ohledem na neúspěch „války proti terorismu“ na začátku roku 2008 skrytě jednala s kmenovými vůdci o vytvoření a podpoře samostatného státu Vaziristánu jako cordon sanitaire mezi Pákistánem a Afghánistánem. Pod stejnou záminkou, jako kdysi Bhuttová...

Británie sleduje americké pokusy o získání strategického vlivu v Pákistánu, nicméně země se stala po Mušarafově ústupu na začátku roku 2008 opět členem Commonwealthu.

V současnosti není veřejně známo, jakým způsobem probíhá rozhodovací proces o použití pákistánských jaderných arzenálů. Lze pouze doufat, že americké spojení s Mušarafem či britský vliv v zemi zajistily, aby odpalovací klíče držely pouze osoby se značnou mírou odpovědnosti vůči světu a aby armáda nedovolila eskalaci islamismu v řízení země.

Od konce roku 2001 Spojené státy poskytly Pákistánu materiální pomoc pro ostrahu jeho jaderných zbraní. K ní patřilo zabezpečení pákistánského jaderného materiálu, hlavíc, jakož i jeho laboratoří. Americké náklady byly téměř 100 milionů dolarů.

V prosinci 2007 přitom Pentagon plánoval v Pákistánu masivní vojenskou akci. Cílem operace za

350 milionů USD bylo nasazení speciálních jednotek vojáků v pákistánských pohraničních regionech za účelem výcviku domácích milic v boji proti Talibanu a Al-Káidě. Jednotky Special Forces měly být použity k provedení cílených útoků a atentátů na stanoviště islamistických sil. K zahájení této operace ale nedošlo s ohledem na scénáře možného vývoje při tak masivním nasazení americké armády v Pákistánu.

## Pákistánský bumerang

Odpor proti USA a následný politický vývoj včetně sesazení Mušarafa situaci změnil. USA mají podle oficiálních údajů nyní v Pákistánu 50 vojáků jako „poradce“ pákistánských ozbrojených sil. Nyní neví, zda křehká koalice s Pákistánem určená k „boji proti terorismu“ přežije a zda Spojené státy nepřijdou o zpravodajskou a logistickou podporu afghánských operací. Některé události z posledních týdnů – například incident, kdy údajně pákistánský vojáci střelbou zabránili americkým překročit hranici s Afghánistánem a proniknout na jejich území - by tomu nasvědčovaly.

Na stolech západních vojenských strategů přitom stále zůstávají plány Fredericka Kagana, bývalého vojenského historika ve West Pointu, z pravice orientovaného American Enterprise Institute, a Michaela O'Hanlona, analytika liberálního Brookings Institution, na vyslání elitních britských a amerických jednotek k přepadu a „zajištění“ jaderných zbraní Pákistánu a odvozu jeho jaderného potenciálu do USA do tajného skladiště v Novém Mexiku při nepříznivé prognóze vývoje situace v této zemi.

Nebezpečí, že se kompletně zhroutí pákistánská vláda a její jaderné arzenály se dostanou „do špatných rukou“ sunnitských radikálů, je stále velké. USA teď sklízí trpké plody půl století trvajících dobrodružství. Indie dělá, že se jí destabilizace Pákistánu netýká a rozšiřuje vojenskou i civilní spolupráci jak s USA, tak s Ruskem. Neutralita či multipolární vazby byly vždy dobrým návodem k přežití v obtížných a nervózních dobách na hranicích zájmů různých mocností s odlišnými zájmy.

Štěpán KOTRBA ■

Foto: USASFC, archiv

Prameny:

GlobalSecurity.org, MissileThreat.com, PakistaniDefence.com, Wikipedia, Daily Times, Guardian, Global Research, New York Times, IHT, Nuclear weapon Archive, Times, Britské listy



Jaderný reaktor Khusab